

Høringssvar til lokalplan 472 for et natur-og byområde øst for Byvej.

Undertegnede har i idefasen i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening (DOF) og Natur og Ungdom – Det spiselige Hvidovre indsendt forslag til udvikling af naturindholdet i projektet ved Byvej.

Indledningsvis vil jeg rose intentionerne om at skabe et område med høj naturmæssig og rekreativ kvalitet. Bynære naturområder og bynatur er af stor betydning for borgernes relationer til natur og miljø, og herunder for børns naturdannelse. Derfor vil jeg anbefale, at der ved anlæg af rekreative faciliteter indtænkes naturformidlingstiltag og muligheder for at børn kan lege sig ind i naturen. Her kan der blandt andet hentes inspiration hos Center for børn og natur (<https://centerforboernognatur.dk/viden/>).

Det væsentlige er fra min synsvinkel imidlertid at der i lokalplanområdet udvikles et højt naturindhold, der kan modvirke noget af den naturforarmning, der er sket igennem byspredning og fortætning af infrastruktur.

Lokalplanens beskrivelse af projektet for udvikling af naturområde virker gennemarbejdet, og det tager højde for mange af de forhold, som blev nævnt i det tidligere høringssvar, som jeg var medforfatter på. Som ornitolog sætter jeg pris på mangfoldigheden af naturtyper og anerkendelsen af, at det er nødvendigt at skabe forstyrrelsesfri refugier for dyrelivet.

Jeg vil også pointere, at biodiversitet handler om en mangfoldighed af naturligt hjemmehørende arter tilknyttet forskellige naturtyper. Dette er mere end blot nogle få generalister som man finder overalt i byområderne. Det er også mere end blot nogle få strengt EU-beskyttede arter (s.k. bilag-IV arter), som man er forpligtet til at tage særlige hensyn til. Den bymæssige udvikling i Hvidovre Kommune har allerede medført en naturmæssig forarmning, der har fortrængt alle strengt EU-beskyttede dyrearter bortset fra flagermus fra området ved Byvej. Det kommende naturområde rummer imidlertid plads til at kunne tilgodese de tilbageværende arter af padder, guldsmede osv., foruden sommerfugle, pindsvin, forskellige fuglearter og meget mere.

I det følgende kommenteres lokalplanens indhold, og jeg kommer med anbefalinger til den efterfølgende detailplanlægning og udformning af naturtiltag. Endelig pointeres det afslutningsvis, at nedrivning af ældre bygninger ikke kan ske uden en konkret stillingtagen til risikoen for påvirkning af yngle- og rasteområder for flagermus. Lokalplanen har udskudt dette spørgsmål i forhold til bevaringsværdige bygninger, men kommunen kommer før eller siden til at undersøge om bygninger kan være rastesteder for flagermus. I forhold til bygninger, der ikke er udpeget som bevaringsværdige kan manglende undersøgelser i teorien gøre lokalplanen ulovlig.

Konkrete paragraffer i lokalplanen

Lokalplanen beskriver overordnet et projekt, der kan føre til god natur. Der er desuden nogle fornuftige tiltag i lokalplanens bestemmelser.

Eksempelvis er det positivt, at hegning skal ske i form af levende hegn. Dette er i overensstemmelse med Det grønne Råds anbefalinger til lokalplanlægning.

Det nævnes, i § 3.7, at regnvandshåndteringsystemer bestående af grøfter og søforløb ol. i naturområdet, må gives en status som regnvandsteknisk anlæg. Her skal det bemærkes, at en sådan status ikke forhindrer,

at søer med et areal over 100 m² bliver omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3 og det dertil hørende forbud mod tilstandsændringer uden kommunens tilladelse. Dette gælder for mange søer, der indgår i regnvandssystemer. Denne beskyttelse forhindrer imidlertid ikke gennemførelse af en regelmæssig drift, der har til formål at opretholde en uændret tilstand.

I § 8.4 nævnes, at det er tilladt at anvende en mindre del af de fælles friarealer per delområde til fælles aktiviteter såsom køkkenhaver, legepladser og petanquebaner og lign. Det specificeres ikke, hvor grænsen går for "en mindre del". I værste fald kan de fælles friarealer blive domineret af rekreative anlæg, hvis lokalplanen ikke bliver mere konkret.

Ved etablering af faste støjskærme (§8.10) langs Brostykkevej og Byvej skal det sikres, at disse ikke kommer til at udgøre nødvendige barrierer for dyrelivet. Der bør desuden være passagemulighed for mindre dyr under støjskærmene.

Det er positivt at ubebyggede arealer i bebyggelsen ifølge §8.22 skal anlægges med "*vild beplantning i form af højt græs, vilde blomster, buske og træer af primært hjemmehørende arter*". Dette vil understøtte deres funktion som supplerende spredningskorridorer og fungere som fødegrundlag for padder, pindsvin, insekter, fugle mv.

Det er positivt, at det i §8.26 nævnes, at udendørs belysning skal være afskærmet og orienteret, så belysningen ikke er til gene for omgivelserne. Lysforurening er et stort problem for dyrelivet i bymæssig bebyggelse, bl.a. for flagermus. Derfor synes jeg også, at en totalhøjde på 4 m i de ubebyggede områder er for meget. Dette kan resultere i unødvendigt lysspild ud i naturen. Der vil jeg anbefale, at stibelysning udformes som lave pullerter med maksimal højde på 1 m.

Sikring af naturhensyn

Det er det erklærede formål at skabe et boligområde og et naturområde med varierede naturtyper og sammenhæng med grønne kiler uden for lokalplanområdet. Dette er overordentlig positivt.

I praksis vil der dog blive en række afvejninger mellem hensyn til natur, tryghed, fremkommelighed, økonomi, klimatilpasning, ønsker til rekreative funktioner (f.eks. boldbaner) osv. Dette vil føre til kompromisser mellem de forskellige interesser, både i disponering og indretning af arealer. For at undgå, at naturen – endnu en gang – får sidste prioritet, er det vigtigt, at naturhensynene gennemføres efter en samlet og gennemtænkt plan, der kan fastholde fokus på det overordnede naturformål.

Lokalplanen opstiller visioner og specifikationer for det fremtidige naturområde, men det er uklart, hvorledes de naturmæssige ambitioner skal realiseres på både kort og langt sigt. Udvikling af naturværdi er ikke et "kvikfix" men består i en kombination af anlægsmæssige forudsætninger og processer, der vil forløbe over lang tid.

Som borger i Hvidovre savner jeg oplysninger om de fremtidige ejerforhold og i særdeleshed om organisering af ansvaret for drift og naturpleje. En hensigtsmæssig naturudvikling forudsætter en overordnet styring af naturplejen, på baggrund af relevant faglig viden. Dette kan med fordel ske på baggrund af en kommunalt godkendt plejeplan. Derimod vil det være meget svært at realisere et naturindhold, hvis det skal styres af forskellige grundejere, viceværter og indhyrede gartnerfirmaer.

Der er hverken paragraffer om fælles grundejerforening eller krav om udarbejdelse af en plejeplan i lokalplanen.

Desuden hæfter jeg mig ved at lokalplanen giver bonusvirkning i forhold til landzonetilladelser til terrænændringer. Der mangler imidlertid relevante vilkår, som normalt ville blive stillet ved f.eks. udstedelse af tilladelse til etablering af søer. Herunder vilkår om flad bredhældning, forbud mod andefodring, forbud mod udsætning af fisk og krebs osv. Umiddelbart virker det som om lokalplanen på dette punkt skaber en "retsløs tilstand", hvor det ikke vil være muligt for kommunen at opstille relevante vilkår baseret på det konkrete forhold. Planerne for naturområdet virker gennemtænkte, men djævelen ligger som bekendt i detaljen, og detaljer i den konkrete udførelse kan udgøre forskellen på et velfungerende naturområde og en næsten livløs bypark.

Derfor foreslår jeg, at lokalplanen tilpasses ved indbygning af paragraffer om ansvaret for vedligehold af naturområde og andre ubebyggede arealer, vilkår om plejeplan og vilkår om udformning af søer og vandhuller.

Anbefalinger til den praktiske udførelse

Der er – som det også nævnes i miljørapporten – nogle forudsætninger for at naturpotentialitet kan forløses. Reduktion af niveauerne af næringsstoffer er eksempelvis en forudsætning for at de nye naturområder ikke gror til i næringselskende højstauder som stor nælde og invasive gyldenrisarter. Forekomsten af restkoncentrationer af pesticider i jordbunden kan desuden forhindre udviklingen af et rigt insekt- og planteliv.

Jeg vil her anbefale, at man modsat normal praksis lægger råjorden øverst, mens den næringsrige overjord lægges som bund i de nye bakker. Derved opnås bedre mulighed for udvikling af en blomsterrig urtevegetation, som kan være levested for en rig insektfauna og understøtte et rigt fugleliv. I det hele taget håber jeg, at der ved anlæg og drift af det nye naturområde følges "best practice" for fremme af naturlig artsrigdom.

Jeg kan henvise til Vejdirektoratets arbejde med fremme af biodiversitet langs vejarealerne. Både ved anlæg og ved tilvejebringelse af en hensigtsmæssig naturplejestrategi. Eksempelvis foretages beplantning af nye vejskråninger med en blanding af flerårige urter og en enårig græsart, der ikke tåler frost. Græsset erosionssikrer skråningerne og viger efter nogle år pladsen for de lave blomsterplanter. Derved undgås en blomsterfattig græsdominans.

I forhold til padderne vil jeg fremhæve behovet for småvandhuller, der uanset nedbørsforhold forbliver adskilte fra den store sø. Som det også fremhæves i miljørapporten er det overvældende sandsynligt, at der før eller senere kommer fisk i denne sø. For at forsinke denne udvikling bør alle markdræn omkring søer og vandhuller afbrydes, da f.eks. hundestejler kan sprede sig langt via sådanne rørforbindelser. Beboere og gæster skal ved skiltning eller anden effektiv kommunikation gøres opmærksomme på at udsætning af fisk og fodring af ænder ved søer og vandhuller ikke er tilladt. Reglerne for skiltning i § 10 må ikke forhindre dette. Man kan med fordel benytte skiltningen til at formidle områdets naturværdier, når disse udvikles.

Regnvandshåndteringen er en særlig udfordring i forhold til at hindre spredning af fisk. Hvis søer og vandhuller indgår i et samlet forsinkelsesvolumen eller forbindes via grøfter, vil der uvægerligt ske spredning af fisk mellem de enkelte vådområder. Dette er en alvorlig trussel mod dyrelivet i småvandhuller, hvor fisk ikke er en naturligt forekommende del af økosystemet. Denne trussel skal håndteres, hvis vandhullernes naturpotentialitet skal forblive intakt. En mulighed er at anlægge lave volde mellem vandhuller og opstuvningsareal, samt selvfølgelig at holde vandhullerne strengt adskilt fra grøfter. Overløb fra vandhullerne skal udformes så tilbageløb undgås (fiskespærre). Der er flere mulige løsninger, f.eks.

overløbsbrønd med fald eller overløb via grusfilter. Desuden bør vandhullerne anlægges så lavvandede, at de vil udtørre med nogle års mellemrum. Dette er ikke noget problem for typisk vandhulsfauna som padder og vandinsekter. Efter udtørring vil vandhullerne være mindre belastet af fiskebestande, og der ses i reglen en stor yngelproduktion hos padder og vandinsekter.

Jeg kan i øvrigt fremhæve småvandhullers store men i reglen oversete betydning i forhold til fordampning og lokal tilbageholdelse af regnvand. Se f.eks. inspirationsmaterialer hos EU-Lifeprojektet Ponderful (<https://ponderful.eu/publications/>). En relevant kilde kunne være: Meerhoff M. & González-Sagrario M.A. (2021) Habitat complexity in shallow lakes and ponds: importance, threats, and potential for restoration. *Hydrobiologia*, pp.1-24., *Hydrobiologia* – <http://10.1007/s10750-021-04771-y>.

Den biologiske mangfoldighed kan desuden fremmes ved at tilføje mikrostrukturer så som kvashegn (nævnt i lokalplanredegørelsen), kvasbunker, stenbunker og stendiger. I det hele taget vil der i de første år være behov for at etablere skjulesteder for dyrelivet for at fremme kolonisering af området. Dette kan indtænkes allerede tidligt i anlægsfasen, hvor det vil være oplagt at gemme og genanvende marksten, der fremkommer under udgravninger. Dette skal sættes i system for at forhindre, at entreprenørerne bortskaffer vigtige gratis naturmæssige ressourcer.

Der må også meget gerne indtænkes sådanne stenbunker og lignende skjulesteder nær vandhuller og søbredder, så f.eks. padder bliver mindre udsatte for prædation fra fiskehejrer, kragefugle og måger. På lidt højere liggende terræn bør der etableres områder med løs bundstruktur, hvor padder kan grave sig ned og overvintre.

Der vil gå mange år før træerne udvikler hulheder, der kan gavne flagermus og hulrugende fugle. I hvert fald fuglene kan hjælpes på vej ved opsætning af redekasser. Slettearealet vil være oplagt til stæremaster og pæle med redekasser til tårnfalk.

Biodiversitetskonceptet kan desuden udmøntes ved at indbygge et passende udvalg af redekasser i de nye byggerier. Dette vil hjælpe en række af de arter, der trues af den fremherskende "lufttætte" byggestil ved moderne nybyggeri. Eksempelvis redekasser til mursejler og gråspurv i taghøjde, og indbygningskasser til flagermus. Ved anlæg af rekreative støttepunkter i naturlandskabet kan disse ligeledes samtænkes med naturmæssige støttepunkter i form af f.eks. mejsekasser, kvashegn, flagermusrastesteder osv.

Desuden bør det ved planlægning af kantsten og afløbsriste sikres, at padder ikke bliver fanget på vejbaner eller har let ved at falde ned i afløbsbrøndene. Dette er forhold, der normalt overses, når planlæggere uden biologisk indsigt designer byrum.

I delområde IIB er der et vandhul, som i øvrigt er en af de ældste eksisterende søer i Hvidovre Kommune. Dette er en oplagt kilde til spredning af dyre- og planteliv til nyanlagte søer og vandhuller, og det skal derfor betragtes som et naturmæssigt aktiv. Det bør specificeres, at vandhullet er et naturområde, der skal skærmes mod lysforurening. Dette vil blandt andet gavne de flagermus, som tiltrækkes af vandhullers insektproduktion.

Selvom vandhullet ligger i et til boligformål udlagt område er det et fungerende økosystem med tilknyttet dyreliv. Der er tidligere fundet ynglende padder i dette vandhul. Padder har en amfibisk levevis og er afhængige af at kunne pendle mellem levesteder i vandet og på land. De sidstnævnte kan både omfatte naturprægede områder og ældre haver, herunder også syd for Brostykkevej og vest for Byvej. Haveforeningen Dahlia er desuden et oplagt landlevested for tudser, frøer og salamandre der yngler i vandhullet.

Det er vigtigt for vandhullets fremtidige tilstand, at evt. næringsrige dræntilløb, vejvand og lignende ikke løber til vandhullet. Der er friholdt en 7,5 m bred zone omkring vandhullet. Denne bør ikke udformes som græsplæne men tværtimod have karakter af en naturpræget randzone med en gradvis overgang mellem det permanent tørre og det permanent våde. Sådanne randzoner har stor betydning for insekter, padder og planteliv.

Det er desuden vigtigt, at padder har mulighed for at vandre mellem vandhullet og landlevesteder og overvintringssteder i det omgivende terræn. Der skal derfor tænkes i spredningskorridorer, hvor der ikke er uoverstigelige barrierer for paddevandringer. De ubebyggede områder i delområde IIb og IIc bør desuden indrettes med stenbunker, kvasbunker og tætte bevoksninger, hvor padder kan skjule sig for fjender.

Endelig vil jeg minde om Miljørapportens bemærkninger til evt. nedrivning af eksisterende ældre bygninger. Flere af vores hjemmehørende flagermusarter raster i hele eller dele af året i bygninger, som dermed bliver omfattet af Habitatdirektivets forbud mod beskadigelse af yngle- og rasteområder for de strengt beskyttede arter. Det følger bl.a. af Planhabitatbekendtgørelsen, at kommuner ikke lovligt kan vedtage en lokalplan, hvis denne indebærer beskadigelse af strengt EU-beskyttede arters yngle- og rasteområder. Miljøstyrelsen har i forbindelse med flere nyere lokalplaner indskærpet kommunerne, at disse i forbindelse med lokalplanlægningen skal foretage en vurdering i forhold til yngle- og rasteområder for flagermus der raster i bygninger (eller træer).

Kommunen oplyser i redegørelsen, at evt. nedrivning af bevaringsværdige bygninger er forbudt ifølge §7.1 og kun vil kunne gennemføres efter en dispensation. Dermed undgås det også, at lokalplanen tillader nedrivning af disse uden en konkret stillingtagen til yngle- og rasteområder for flagermus i de bygninger, der skal nedrives. Denne stillingtagen kan dermed udskydes, men det ændrer ikke ved at nedrivningen kan være forbudt ifølge lovgivningen. Hvis der er andre bygninger, der skal nedrives, der ikke er udpeget som bevaringsværdige, kan disse imidlertid nedrives uden at stride mod lokalplanens bestemmelser. I forhold til disse kan det være en væsentlig retlig mangel, hvis kommunen ikke har vurderet bygningernes potentiale som rastesteder for flagermus eller undersøgt konkrete flagermusforekomster.

Det bemærkes, at der i redegørelsen henvises til naturbeskyttede søer og fredede padder men ikke til at flagermus, der raster i bygninger, er omfattet af reglerne i Naturbeskyttelseslovens § 29a.

I miljørapporten nævnes i afsnit 6.3.2, at *"Det kan ikke afvises, at eksisterende bygninger, træer og bevoksninger udgør levesteder for flagermus, da der ikke er lavet feltbesigtigelser af egnede levesteder inden for planområdet. Fremtidig planlægning skal inden nedrivning af bygninger og rydning af ældre træer med potentielle yngle- og rastesteder for flagermus, undersøge om de rummer egnede yngle- og rastesteder for flagermus."* I det omfang denne lokalplan tillader nedrivning af bygninger mangler denne stillingtagen tilsyneladende. Dermed er det muligt, at lokalplanen kommer til at indeholde en væsentlig retlig mangel, der kan gøre lokalplanen ugyldig.

Rasteforekomst af flagermus skal undersøges på bestemte tidspunkter i løbet af året, og projekter, der forudsætter nedrivning af eksisterende bygninger, kan derfor blive forsinket, hvis man ikke planlægger sådanne undersøgelser i tide. Miljørapporten baseres som nævnt alene på skrivebordsarbejde, hvorfor evt. udestående feltarbejde kommer til at ligge efter lokalplanens vedtagelse. Dette bør Kommunalbestyrelsen være sig bevidst, inden de vedtager lokalplanen endeligt.

I øvrig håber jeg, at borgere og foreningsliv bliver inddraget i den fremtidige proces omkring etablering af naturområdet. DOF står gerne til rådighed for dialog omkring udviklingen af naturområdet og formidling af dette.

Med venlig hilsen,

John Frisenvænge

Biolog og repræsentant for Dansk Ornitologisk Forening i Det grønne Råd.